

Михайло ДАШКЕВИЧ,

*Надзвичайний і Повноважний Посол України,
ветеран дипломатичної служби*

ШЛЯХ ДО ТОКІО ВІЯВИВСЯ ТЕРНИСТИМ І ТРИВАЛИМ

До призначення мене в січні 1995 року першим послом України до Японії я більше чотирьох років з початку 1988 працював у радянському посольстві у Республіці Бенін, а після розпаду СРСР — у посольстві вже Російської Федерації. Я неадаремно починаю так іздалеку, оскільки моя робота саме в цих посольствах ледь не поставила хрест на моїй дипломатичній кар'єрі, зокрема під час розгляду моєї кандидатури на посаду посла до Японії у Верховній Раді України в червні 1994 року.

Отже, ці свої спогади я розпочну з короткої розповіді про мою дипломатичну роботу в Беніні.

Ця західноафриканська країна з населенням на той час понад 7 млн осіб у геополітичних планах Москви і зокрема ЦК КПРС займала тоді не останнє місце. Її Президентом був генерал Мат'є Кереку, зусиллями якого ще в листопаді 1975 року було створено Партію Народної Революції Беніну (ПНРБ), яка керувалася у своїй діяльності принципами наукового соціалізму. Ставши Головою ЦК партії одразу після її створення, М. Кереку очолював її аж до 1990 року.

У свій зовнішній політиці він повністю орієнтувався на Радянський Союз та КНР і будував у Беніні соціалізм, але насправді, як жартома говорили в ті роки західні дипломати, це було щось подібне на «марксизм-бенінізм», що не мало нічого спільного з ідеями соціалізму... З огляду на це, посольство СРСР було добре укомплектовано всіма службами та за своєю чисельністю було одним із найбільших радянських посольств у Західній Африці. У Котону, економічному й політичному центрі Беніну (примітка автора: офіційною столицею Беніну є м. Порто Ново, де розташований Парламент і кілька міністерств), розміщувалися посольства фактично всіх західних країн, а найбільшими з них були дипломатичні установи Франції та США. На третьому місці було посольство СРСР...

У бенінській же армії та ВМС, повністю їх контролюючи, працювала велика кількість радянських військових інструкторів, більшість з яких прибула із Севастополя, а цивільні фахівці, під їхнім керівництвом, будували в джунглях за 180 км від Котону на кошти Москви великий військовий аеродром (примітка автора: у 1990 році його будівництво, у зв'язку зі зміною керівництвом Беніну політичного курсу, було залишено...). За задумом господарів Кремля, цей аеродром мали використовувати після його закінчення як бенінські ВПС, так і, «за необхідності», ВПС Радянського Союзу... Насправді ж, Москва виношувала плани використовувати його пізніше як свою військово-повітряну базу, бо в ті роки на світовій арені відбувалося гостре військово-політичне та ідеологічне протистояння між двома суспільними системами. Активно розширювалося також співробітництво між ЦК КПРС і ЦК ПНРБ. Бенін досить часто відвідували радянські партійні делегації високого рівня.

Оскільки я працював завідувачем політичного відділу, першим секретарем посольства, то мені доводилося відповідати й за міжпартійну співпрацю, у зв'язку з чим досить часто зустрічатися з керівництвом ЦК, особливо у випадках, коли треба було реалізовувати термінові вказівки щодо ініціатив ЦК КПРС і МЗС СРСР із зовнішньополітичних питань, а МЗС Беніну пасивно або повільно на них реагувало. Для прискорення їх виконання мені доводилося звертатися за підтримкою до міжнародного відділу ЦК ПНРБ, що давало позитивні результати...

Після закінчення моєї роботи в посольстві було заплановано відрядити мене на навчання до Дипломатичної академії МЗС Росії на дворічні курси з підготовки та перепідготовки дипломатичних кадрів, які пізніше відряджали на керівні посади до російських дипустанов за кордоном. Добре усвідомлюючи, що в разі згоди з цією пропозицією, особливо після закінчення навчання, мені б довелося, працюючи на Росію, зрадити мою Батьківщину, я звернувся до Міністра закордонних справ України А.М. Зленка з проханням відкликати мене в розпорядження міністерства, у якому я раніше працював.

Враховуючи дефіцит висококваліфікованих дипломатичних кадрів у нашій системі після здобуття Україною незалежності, керівництвом МЗС моє прохання незабаром задовольнило, я повернувся до Києва. Невдовзі, на початку 1993 року, мене було призначено членом Колегії, начальником Управління двосторонніх відносин (УДВ), яке я «успадкував» від Б. Корнієнка після його призначення першим послом незалежної України в Греції. У підпорядкуванні УДВ тоді перебували всі українські закордонні дипустанови, у зв'язку з чим Управління було неоперативним і важко керованим, маючи нагальну потребу в реорганізації. Усе-таки маю зазначити, що УДВ було більш-менш укомплектоване дипломатичними співробітниками, його можна було назвати «кузнею» дипломатичних кадрів — фахівців із двосторонніх відносин.

Недарма близько 15 колишніх керівників підрозділів Управління, які працювали тоді під моїм керівництвом, стали пізніше послами України в низці зарубіжних держав. У цьому контексті хотілося б навести прізвища Ю. Богаєвського, О. Божка, В. Нагайчука, І. Литвина, Є. Микитенка, Є. Перелигіна, К. Тимошенка, І. Поліху, Г. Латія, В. Адомайтиса, М. Нагорного, П. Кір'якова, й ін.

Із метою реорганізації Управління я неодноразово порушував перед міністром А.М. Зленком питання про перетворення цього управління, за аналогією з існуючою практикою в європейських зовнішньополітичних відомствах, на Департамент двосторонніх відносин. Однак А.М. Зленко на це не погоджувався, перебуваючи, очевидно, під впливом тодішнього начальника свого Секретаріату, який помітно ревниво ставився до цієї пропозиції, добре, мабуть, розуміючи, що в разі створення в МЗС такого підрозділу Секретаріат міг би опинитися дещо на другому плані...

Пізніше мені все ж таки вдалося переконати міністра погодитися на утворення на базі УДВ двох окремих територіальних управлінь. Керівництво міністерства доручило мені очолити Перше територіальне управління, до кола обов'язків якого входила робота з країнами Азійсько-Тихоокеанського регіону та Океанії, Африки, Близького й Середнього Сходу, СНД та Росії. Друге територіальне управління очолив мій колега Ю.В. Богаєвський, який був до цього моїм заступником в УДВ. Тепер він опікувався розвитком відносин України з країнами решти регіонів світу.

Тобто вже тоді я предметно займався Японією та на запрошення МЗС цієї країни в лютому 1994 року побував у Токіо, де мав зустрічі з керівниками підрозділів МЗС, на яких ми обговорили конкретні питання розвитку відносин між нашими двома державами. Наявність у Першому територіальному управлінні відділу співпраці з СНД та Росією та характер роботи дещо відрізняли його за своєю специфікою від інших підрозділів Управління. А тому мені знову довелося порушити перед міністром питання щодо виділення з Першого територіального управління відділу країн СНД та Росії, на що міністр, урешті-решт, дав згоду. Після цього мені доручили очолити Управління країн Азійсько-Тихоокеанського регіону, Близького та Середнього Сходу й Африки (УАБСА), а відділ СНД та Росії був перетворений в окреме Управління, що, очевидно, відповідало духові тих часів. Його керівником став О.І. Божко, який працював до цього в Першому територіальному управлінні начальником відділу СНД та Росії.

Наприкінці квітня 1994 року міністр запропонував мені перейти на вищу посаду... Однак на таку пропозицію я не погодився, звернувшись водночас із проханням призначити мене на посаду посла, оскільки тоді було багато вакансій такого рівня. Під час нашої розмови Анатолій Максимович хитро глянув на мене й запитав: «А в яку ж країну ти хотів би поїхати?». Недовго думаючи, я відповів: до

Алжиру чи Тунісу, оскільки добре володів французькою мовою, яку в цих країнах офіційно вважали другою мовою, був непогано обізнаний із ситуацією в цих північноафриканських державах Магрибу й уже відвідував їх у складі делегацій нашого міністерства. Після такої відповіді міністр жартома зауважив: тобі ще рано відпочивати, але, додав він, якщо сильно хочеш стати послом, то пропоную поїхати до Японії, яка є дуже важливою для нас державою, або ж погодитися на пропозицію щодо більш високої посади.

Вважаю за необхідне нагадати, що 28 грудня 1991 року Японія визнала незалежну Україну та встановила з нею 26 січня наступного року дипломатичні відносини. А вже за рік — 20 січня 1993 року — відкрила своє посольство в Києві. У травні того ж року до української столиці прибув перший посол-резидент Японії Сьодзі Сьедзава (примітка автора: до 19 січня 1993 року послом Японії в Україні за сумісництвом із резиденцією в Москві був С. Едамура). Японська сторона неодноразово порушувала перед керівництвом нашої держави питання про відкриття й української дипломатичної установи в Токіо, що їй було обіцяно. Саме тому в МЗС України глибоко усвідомлювали необхідність здійснення цього кроку, чим і пояснюється намагання нашого міністра якомога швидше підібрати й направити до Японії українського посла. Зробивши мені в той день пропозицію щодо можливого призначення керівником Посольства України в Японії, Анатолій Максимович дав мені на роздуми два дні. Відверто кажучи, ця пропозиція була для мене дещо несподіваною. Я добре розумів, як важко буде працювати першим послом у цій впливовій і одній із найбільш розвинених держав світу — членів Великої сімки, з огляду на брак спеціалістів-японістів, на необхідність починати роботу в Токіо майже з нуля. Проте, обдумавши таку пропозицію А.М. Зленка й порадившись зі своєю сім'єю, я дав згоду на це призначення. Через деякий час, коли Анатолій Максимович узгодив мою кандидатуру з Президентом Л.М. Кравчуком, на початку травня 1994 року відбулося засідання колегії міністерства, на якому мою кандидатуру було затверджено. Одразу було надіслано запит до Токіо на агреман. Приблизно через півтора місяця Уряд Японії дав згоду на моє призначення. Залишалося «пройти» засідання Комісії у закордонних справах Верховної Ради України, на якій мали розглянути мою кандидатуру. Маю зауважити, що бажаючих на посаду посла України в Японії на той час виявилось досить багато... Серед претендентів були як викладачі Київського державного університету імені Тараса Шевченка (КДУ), так і деякі високопосадовці (узагалі без знання іноземної мови!), серед яких називали навіть прізвище одного з колишніх міністрів зовнішньоекономічних зв'язків нашої країни.

Я дізнався, що один відомий на той час народний депутат України також намагався «просунути» на цю посаду свого знайомого викладача КДУ, який начебто володів японською мовою, чого, на жаль, не було в мене. Він був дуже активним у цьому питанні й одного разу

навіть зателефонував мені та порадив відмовитися від посади посла в Японії, оскільки, як він сказав, були і «більш гідні кандидати». Я йому не дуже заперечував, порадивши з цього питання звернутися до керівництва міністерства. Зауважу, що в ті часи я дуже поважав цього народного депутата і навіть поділяв деякі його погляди, хоча відкрито цього не афішував, бо перебував на дипломатичній службі. Але коли він розпочав не зовсім чесну гру проти мого призначення, я був дещо шокований і збентежений... До того ж був упевнений, що все це він робив у своїх власних інтересах, не повністю керуючись державницьким підходом... Однак керівництво міністерства не сприйняло його звернення, вважаючи за важливіше і необхідніше призначити послом до Японії саме досвідченого кар'єрного дипломата.

Прийшов день засідання Комісії в закордонних справах Верховної Ради України, на яке мене запросили. Це було наприкінці червня 1994 року. Хоча відтоді вже минуло понад 20 років, але я добре пам'ятаю, як, зайшовши до зали, де проходило засідання, із великим здивуванням і навіть із певним острахом побачив там і цього народного депутата, хоча на той час він не був членом Комісії. Його вважали досить впливовим політичним діячем в Україні, та мені здавалося, що він спробує вплинути на рішення членів Комісії. У своєму виступі я докладно доповів про хід підготовки в МЗС до відкриття Посольства України в Японії, про мої найближчі плани у цьому зв'язку в разі схвалення моєї кандидатури. Коротко поінформував також про свою попередню роботу в посольствах СРСР та Росії в Беніні, згадавши й про моє рішення продовжити дипломатичну службу вже в незалежній Україні. Мій виступ із розумінням сприйняли члени Комісії. Під час обговорення моєї кандидатури попросив слова і згаданий народний депутат. Він був добре інформований про мою попередню роботу за кордоном. Визнавши, що я справді був досвідченим дипломатом, він водночас наголосив, що я нібито не був патріотом нашої держави, оскільки протягом багатьох років «працював на Росію, як це було кілька років тому в Постійному представництві (ПП) СРСР при Відділенні ООН та інших міжнародних організаціях у Женеві (Швейцарія), так і пізніше у посольствах СРСР та Росії». Справді, у 1977–1982 рр., відповідно до рішення Секретаріату ЦК КПРС, протягом 5 років мені довелося працювати на посаді другого секретаря ПП СРСР у Женеві, виділений для України. У зв'язку з цим мені постійно доводилося працювати саме з делегаціями й окремими представниками України, забезпечуючи їхню участь у роботі міжгалузевих комітетів і комісій ЄЕК ООН, МОП, ЮНКТАД, інших міжнародних організацій та їхніх органів, виконуючи відповідні вказівки МЗС України. Крім того, цей народний депутат заявив, що я начебто давно «продався» Росії та, можливо, до цього часу продовжую працювати на Москву. Зауваживши далі, що я не володію японською мовою, він запропонував відхилити мою канди-

датуру. Проте члени Комісії були іншої думки. Вони одноголосно підтримали мою кандидатуру, а тодішній голова Комісії, відомий український поет Борис Ілліч Олійник, твердо підтримавши мою кандидатуру, наголосив, що давно знає мене особисто (і це так), згадавши при цьому нашу плідну з ним співпрацю в Третньому комітеті Генеральної Асамблеї ООН у 1975 році в Нью-Йорку, коли я надавав йому необхідну фахову допомогу та сприяння. Він схвально поставився до мого рішення відмовитися від навчання в Дипломатичній академії МЗС Росії, підкресливши, що це був учинок справжнього українського патріота. У ході голосування члени Комісії одноголосно підтримали мою кандидатуру на посаду посла України в Японію. Після цього ще раз узяв слово той народний депутат і зняв свої застереження щодо моєї кандидатури, очевидно зрозумівши, що його намагання «люструвати» мене виявилися марними. Звичайно, я був задоволений таким остаточним рішенням цього депутата, але гіркий присмак від його поведінки в мене все ж залишився надовго... Бо тоді я добре усвідомлював, що в разі успіху його зусиль, спрямованих проти мене, мені не тільки б не випало стати послом, але й, можливо, довелося б залишити роботу в МЗС, оскільки негативне рішення Комісії могло б поставити хрест на моїй подальшій дипломатичній кар'єрі. Окрім того, таке рішення могло би стати в історії незалежної України першим прикладом «люстрації» дипломата як державного службовця.

Та найбільші складнощі чекали мене попереду... Залишалося лише дочекатись Указу Президента про моє призначення, а от із цим якраз і виникла пауза тривалістю майже шість місяців...

10 липня 1994 року в Україні мав відбутися 2-й тур президентських виборів, у який вийшли Л.М. Кравчук і Л.Д. Кучма. Не буду приховувати, що в Міністерстві закордонних справ України всі тоді очікували, що Президентом нашої держави переоберуть Л.М. Кравчука. Проте несподівано для всіх переміг Л.Д. Кучма. Ще будучи Президентом, Л.М. Кравчук не встиг підписати Указ про моє призначення (а також про призначення Шостака А.М., кандидатуру якого теж розглядали на згаданому засіданні Комісії, на посаду посла України до тодішньої Соціалістичної Федеративної Республіки Югославії), хоча, за моєю інформацією, отриманою від Хоменка М.Г. — тодішнього глави Адміністрації Президента, усе для цього було готове. Леонід Макарович був дуже зайнятий участю у передвиборній кампанії перед другим туром, тож і не встиг підписати відповідні Укази про наші призначення. А новообраний Президент теж не поспішав цього робити, бо спочатку йому було, очевидно, не до указів про призначення послів... До того ж відповідні клопотання та звернення надсилали на ім'я його попередника. Тому питання з нашими призначеннями було відкладено на пізніше. Трапився рідкісний прецедент, і в МЗС не знали що робити, оскільки Л.Д. Кучма після своєї перемоги звільнив А.М. Зленка із займаної по-

сади, а новопризначений міністр Г.Й. Удовенко ще перебував у Варшаві, де він працював послом України.

Нарешті, у вересні 1994 року новий міністр прибув до Києва. Йому також було тоді не до призначення посла до Японії... Коли пізніше я нагадав Геннадію Йосиповичу про це, він попросив мене зачекати, поки краще увійде в курс усіх справ... Однак час ішов, відбувалися певні кадрові зміни та перестановки в МЗС, а я продовжував працювати начальником УАБСА...

Водночас Уряд Японії надіслав запрошення новообраному Президенту України здійснити на початку 1995 року офіційний візит до Токіо. Підготовкою такого візиту безпосередньо було доручено зайнятися «моєму» Управлінню та, добре усвідомлюючи важливість і значення цього візиту, я не намагався «форсувати» питання щодо мого призначення. Окрім того, на той час у міністерстві справді склалася дуже напружена ситуація із заміщенням керівних кадрів, і Геннадій Йосипович, відверто кажучи, не хотів, щоб я швидко від'їжджав до Токіо. Тому він усіляко відтягував направлення до Президента України відповідного листа щодо мого призначення. У розмовах зі мною міністр навіть почав порушувати питання щодо можливого призначення мене послом до однієї з близькосхідних країн, на що я погоджувався з огляду на велику кількість охочих поїхати послом до Японії. Однак ми обидва добре розуміли, що в разі вирішення цього питання в такий спосіб це буде не зовсім тактовно відносно японської сторони та навіть порушенням дипломатичного етикету, оскільки японська сторона вже давно надала мені агреман.

Чутки про моє можливе призначення на Близький Схід якимось чином дійшли й до посла Японії в Україні Сьодзі Суедзави. До речі, до призначення в Україну в травні 1993 року він працював Генеральним консулом Японії в Ленінграді, а ще раніше — перекладачем з російської Імператора Японії Акіхіто. Мабуть, саме тому серед іноземних послів, уже акредитованих у Києві, він краще за інших володів російською мовою, що значно полегшувало йому виконувати свою місію в Україні. Він був досвідченим і комунікабельним дипломатом, активно виступав за розбудову двосторонніх відносин з Україною. Ще задовго до рекомендації мене послом до Японії мені доводилося досить часто зустрічатися саме з послом Суедзавою. У відвертих розмовах зі мною він неодноразово заявляв про свою мрію «започаткувати нову і яскраву сторінку» в японсько-українських відносинах.

Мені імпонували такі підходи посла Суедзави, і я намагався всіляко його підтримувати, навіть не припускаючи, що одного дня мені самому випаде стати послом України в Японії... Одним словом, у нас склалися досить довірливі відносини й коли мене було призначено до Токіо, він, без перебільшення, зрадів такому рішення.

Проте, як я вже згадував, чутки про моє можливе призначення до іншої країни дійшли й до нього. Наприкінці листопада 1994 року посол Сuedзава зателефонував мені та попросив влаштувати для нього термінову зустріч із міністром Удовенком. На моє запитання щодо теми розмови він коротко відповів: візит Президента Кучми. Міністр погодився прийняти Сuedзаву того ж дня.

Згадуючи попередні численні зустрічі посла Японії з міністром, хотілося б зазначити, що перед такими зустрічами мені завжди доводилося запрошувати його на кілька хвилин до мого кабінету, чого, перш за все, хотів він сам, і ми коротко обмінювалися думками щодо змісту його запланованих бесід.

Цього ж разу, коли С. Сuedзаву зустріли й запропонували зайти спершу до мене, він відмовився та попросив одразу супроводити його до міністра. По його обличчю було помітно, що він не в гуморі та чимось був дуже засмучений. Поки ми йшли з ним довгим коридором до кабінету Міністра він не промовив жодного слова. У ході розмови з Геннадієм Йосиповичем Сuedзава порушив деякі питання запланованого візиту Президента України до Японії, наголосивши, зокрема, на «великій бажаності та необхідності» якнайшвидшого прибуття посла України до Токію з метою більш предметної підготовки цього візиту вже з «токійського кута», зауваживши при цьому, що, згідно з японським протоколом, посол України має зустрічати Президента України на борту урядового літака. Після цього він без вагань звернувся до міністра з проханням підтвердити чи спростувати чутки, що ширяться у дипкорпусі, щодо можливого мого призначення до однієї з близькосхідних країн... Якщо це справді станеться, наголосив він, то японський Уряд негативно відреагує, бо так українська сторона «зневажливо поставиться не тільки до загальноприйнятих традицій і правил дипломатичного етикету, а й до рішення Уряду Японії, який надав агреман пану Дашкевичу»... Окрім того, зауважив він, у разі рекомендації Києвом на посаду посла іншої кандидатури, надання йому агреману затримається... Міністр, звичайно, спростував подібні чутки, підкресливши, що затримка з моїм призначенням трапилася через великий обсяг роботи, яку довелося виконувати мені особисто й Управлінню зокрема із розбудови відносин із багатьма зарубіжними державами, а також щодо підготовки візиту Президента України до Японії та труднощами міністерства з підбору мені висококваліфікованої адекватної заміни... Міністр запевнив посла Сuedзаву, що найближчим часом він порушить перед Президентом України питання щодо мого негайного призначення. Провівши посла після зустрічі з міністром, я повернувся до Геннадія Йосиповича, який наказав терміново підготувати звернення до Президента, пославшись на зміст бесіди з послом Японії та необхідність якнайшвидшого призначення посла до Токію та відкриття української дипустанови у японській столиці в контексті запланованого

візиту Президента України. Наступного дня таке звернення було надіслане на адресу Л.Д. Кучми. Тільки після цього я відчув реальність мого швидкого призначення, яке й відбулося офіційно 3 січня 1995 року. Саме в цей день було опубліковано Указ Президента України про моє призначення послом України до Японії. Відтак я з добром і вдячністю згадав також посла Сuedзаву, який, хоч і не зовсім свідомо, узяв активну участь у вирішенні моєї подальшої дипломатичної долі...

Хотів би зазначити, що ще задовго до Указу Президента Л.Д. Кучми в міністерстві було розпочато підготовку до започаткування діяльності української дипустанови в Токіо. У цьому контексті влітку 1994 року керівництво МЗС прийняло рішення щодо направлення до Токіо так званої передової групи в складі... одного співробітника «мого» Управління. Скажу відверто, що я не був тоді в захваті від такого рішення, тим паче щодо відрядження до Токіо саме цього співробітника. Але мені було дуже важко активно протистояти такому рішення, оскільки мене ще не було призначено послом, а тільки рекомендовано. Уже після прибуття інших працівників до Токіо та започаткування діяльності посольства, виявилось, що цей співробітник не може нормально працювати в колективі: він був дуже високої думки про себе, зверхньо й зневажливо ставився до своїх колег. Деяко пізніше на нараді колективу було прийнято неординарне рішення — звернутися до керівництва МЗС із проханням щодо його дострокового від'їзду з Японії, що й сталося 20 серпня 1995 року.

Слід зазначити, що колектив посольства наполягав на тому, щоби дати такому співробітникові негативну характеристику, а також внести пропозицію про його звільнення із системи МЗС. Проте, виявивши лібералізм і певну м'якість, я тоді пожалів його та не включив до характеристики таке побажання решти колективу. Більше того, на превеликий жаль, я навіть відзначив, що він може бути використаний у МЗС, оскільки я добре розумів, які кадрові проблеми переживало на той час відомство. Як наслідок, цей співробітник продовжив працювати в МЗС, ставши через деякий час навіть заступником начальника одного з управлінь. Після цього він почав відверто й нахабно мститися посольству, та лише тоді мені довелося щиро пошкодувати, що свого часу я виявив нерішучість і не дав йому негативної характеристики, на яку він заслуговував. На щастя, це був лише один випадок у моїй роботі в посольстві протягом майже 5 років.

Питання добору кадрів для посольства досить гостро стояло на початковому етапі його діяльності. І це, звичайно, не дивувало, бо якщо в радянські часи в системі МЗС УРСР працювало приблизно півсотні дипломатів, то після проголошення незалежності України виникла потреба в доборі кількох сотень дипломатичних і технічних працівників. Що стосується фахівців-японістів, то їх узагалі тоді було дуже мало, а ті викладачі КДУ, що володіли японською мовою, як ви-

явилося дещо пізніше, були непридатними для нелегкої дипломатичної роботи в Токіо. З огляду на це, Управління кадрів, як правило, намагалося не направляти фахових співробітників із центрального апарату МЗС на роботу до посольства, а надавало перевагу пошуку їх в інших організаціях, що не завжди було виправданим, оскільки вони не мали необхідного досвіду дипломатичної роботи взагалі. Звичайно, мені хотілося, щоб до посольства відряджали співробітників із МЗС України, особливо тих, яких добре знав за спільною роботою. Утім, і в цьому питанні все ж були деякі вдалі кадрові рішення. У зв'язку з цим хочу навести приклад із відрядженням до посольства наприкінці грудня 1994 року Миколи Кулінич, який працював викладачем в Інституті міжнародних відносин КДУ й не був кадровим дипломатом. Але, будучи загалом підготовленою людиною, він швидко включився в роботу та протягом майже чотирьох років своєї праці під моєю «орудую» був, фактично, моєю «правою рукою». Наприкінці свого відрядження М. Кулінич, за моїм поданням, був підвищений до посади радника-посланника. А значно пізніше, у лютому 2007 року, став четвертим послом України в Японії. Він працював згодом ректором Дипломатичної академії України при МЗС України, а нині є послом України в Австралії. Тоді ж, протягом більше двох років у посольстві працювало лише 5 дипломатичних співробітників, кількість яких на четвертому році все ж досягла 10.

Було немало й інших вдалих кадрових рішень. Хотілося б тут згадати призначення радниками посольства Володимира Рябцева, який до цього працював начальником відділу МЗС, та Євгена Кузьміна, що прийшов до посольства на заміну М. Куліничу з протокольного Управління Адміністрації Президента. Добре зарекомендували себе також дипломатичні співробітники А. Дегтярьов та Ю. Лутовінов, які з часом стали провідними фахівцями-японістами.

Усе ж не можу не зауважити, що вже в ті роки почала укорінюватися практика «нав'язування» послу співробітників, особливо технічних фахівців «зі сторони», професійність яких часто виявлялася сумнівною. Це, до речі, продовжували широко практикувати й у ті роки, коли мені вже випало працювати першим послом України в Алжирській Народній Демократичній Республіці, до столиці якої я прибув одразу після Токіо. При призначенні таких кандидатур думку посла, як правило, запитували формально, хоча, як відомо, пізніше з цими кадрами доводилося працювати саме послу, який одноосібно відповідав за успішне виконання поставлених перед посольством завдань. А наявність у складі посольства таких «нав'язаних» співробітників і усвідомлення ними, що їх рекомендував хтось із керівників МЗС чи інших владних структур, досить часто знеохочувало належним чином виконувати свої обов'язки, що негативно позначалося на реалізації завдань посольства.

Були тут і винятки. Мені згадується колишній заступник Міністра закордонних справ України В.М. Ліпатов, який відповідав тоді за кадрове забезпечення закордонних дипломатичних представництв, за його гнучкі підходи й виважену позицію з питань добору кадрів. Будучи досвідченим дипломатом із багатим практичним досвідом, він завжди прислухався до думки посла, пропонуючи альтернативні кандидатури та, як правило, ніколи не виступав проти неї щодо того чи іншого кандидата для роботи в посольстві.

Однак повернемося до питання започаткування діяльності Посольства України в Токіо. Після прибуття в січні 1995 року до японської столиці я, згідно з протоколом, відвідав керівників відповідних підрозділів МЗС Японії з метою узгодження питання про вручення Вірчої грамоти імператору країни Акіхіто. Невдовзі було вирішено, що така церемонія відбудеться 15 лютого 1995 року. Розпочалась активна підготовка до цього важливого заходу: проведені тривалі зустрічі й бесіди із шефом імператорського протоколу, під час яких він детально роз'яснював, як і де це мало відбутися, про що можна говорити з імператором, а про що ні тощо. Коли мені вдалося освоїти всю процедуру, мене було запрошено до Імператорського палацу. І в тій залі, де планувалась зустріч з імператором, було проведено відповідну репетицію. Нарешті настав цей хвилюючий день! Вранці з двома співробітниками посольства я прибув у заздалегідь визначене місце (Tokio Station), розташоване недалеко від Імператорського палацу, де мене вже очікував шеф протоколу імператора та дві карети в кінських упряжках із групою вершників. Ми сіли із шефом протоколу в першу карету, а мої співробітники — у другу й приблизно за годину до початку церемонії в супроводі екзотично вдягнених 10–12 вершників ми вирушили до палацу. Дорогою нас зустрічали випадкові мешканці Токіо та представники української діаспори, які вітали нас і аплодували. Вони були заздалегідь поінформовані, що цього дня відбудеться церемонія вручення імператорові Вірчої грамоти першим послом незалежної України. Прибувши до палацу, шеф протоколу провів зі мною ще одну репетицію. До речі, це відбувається з усіма послами, які вручають Вірчі грамоти.

Вручення Вірчої грамоти й бесіда з імператором Акіхіто тривала десь хвилин 45. Імператор не порушував жодних політичних питань, здебільшого зосередившись на питаннях, пов'язаних із започаткуванням діяльності Посольства України в Токіо й аварією на Чорнобильській АЕС. Він заявив про готовність японської сторони надавати допомогу постраждалим під час цієї аварії відповідним регіонам України, а також висловився за розбудову між нашими державами культурного та науково-технічного співробітництва тощо. Вручивши Вірчу грамоту імператору Акіхіто, я відтак став Надзвичайним і Повноправним Послом України в Японії. Мені вже було дозволено наносити офіційні візити керівництву МЗС Японії та

Прибуття Посла України до Імператорського палацу 15 лютого 1995 року
The arrival of the Ambassador of Ukraine to the Imperial Palace on February 15, 1995

інших державних установ, керівникам Парламенту тощо, що й було зроблено пізніше згідно з наперед погодженим графіком.

На порядку денному посольства на початковому етапі його діяльності було одне головне питання: завершення якісної підготовки до першого офіційного візиту до Японії Президента України. Невдовзі до Токіо в рамках підготовки візиту прибув перший заступник Міністра закордонних справ Б.І. Тарасюк, перебування якого було дуже плідним і корисним. Разом із ним мені довелося не тільки відвідати й познайомитися з керівниками МЗС Японії та інших державних установ цієї країни, але й «увімкнути зелене світло» започаткуванню діяльності Асоціації японсько-української дружби в Парламенті Японії та обрати її керівником досить впливового депутата Х. Янагісаву, який активно виступав за розбудову відносин із нашою державою. Ми також побували та виступили на установчих зборах цієї асоціації.

До речі, перед моїм від'їздом до Токіо Х. Янагісаву відвідав Київ у середині січня 1995 року. Тоді він мав зустрічі у Верховній Раді України, його прийняв також Президент Л.Д. Кучма, якому він передав послання від Прем'єр-міністра Японії Т. Муроями. Х. Янагісаву мав також зустрічі з керівництвом МЗС України. Відбулась і моя тривала бесіда з ним. Уже тоді він погодився стати головою Асоціації, тому ми з Борисом Івановичем зустрічалися в Токіо з Х.Янагісавою вже як з добрим дру-

гом України. Говорячи відверто, я можу назвати його моїм «хрещеним батьком», оскільки протягом усіх років моєї роботи в Японії я постійно перебував під його певною опікою: майже будь-коли я міг із ним зустрітись, обмінятися думками з питань розвитку двосторонніх відносин, міжпарламентських зв'язків, отримати корисні поради. Усе це, звісно, сприяло виконанню завдань, які були поставлені перед посольством керівництвом нашої держави та МЗС України. Хотів би зазначити, що Х. Янагісава залишався головою Асоціації з перервою близько 10 років. Окрім того, він був надзвичайно умілим оратором. І я до цього часу картаю себе за те, що під час моєї роботи в Японії Х. Янагісава не був представлений до української державної нагороди, на яку він безумовно заслуговував за свій відчутний внесок у розбудову японсько-українських відносин та міжпарламентських зв'язків.

Забігаючи наперед, зазначу, що під час свого візиту до Токіо Президент України Л.Д. Кучма зустрівся з усіма членами Асоціації японсько-української дружби за робочим сніданком, що, звичайно, дало відчутний поштовх подальшому міжпарламентському співробітництву. У Верховній Раді України в 1995 році теж було створено Групу дружби з Японією, головою якої було обрано тодішнього народного депутата В. Черепи. Проте слід визнати, що працювала вона не так динамічно, як японська асоціація.

За кілька днів до початку візиту Президента Л.Д. Кучми до Токіо прибула т. зв. передова група з Адміністрації Президента, яка займалась узгодженням деяких специфічних питань, пов'язаних із перебігом візиту.

Настали заключні дні підготовки першого візиту Президента України до Японії, який мав відбутися з 22 до 25 березня 1995 року. Колектив посольства працював, як кажуть, не покладаючи рук. Майже щодня доводилося працювати, у прямому значенні, від світанку до пізньої ночі. Пригадую, як одного дня до посольства десь о 22-й годині зателефонувала журналістка з «Голосу України». Вона привіталась: «Добрий день». А я відповів: «Доброї ночі». Вона спочатку не зрозуміла, але коли я пояснив, що різниця в часі між Києвом і Токіо становила 7 годин, вона почала вибачатися за пізній дзвінок і сказала, що зателефонує наступного дня. Але я заспокоїв її, сказавши, що ще не збираюся додому... Тоді вона взяла в мене інтерв'ю про роботу посольства та про очікуваний візит Президента. Що ж стосується пізніх дзвінків до посольства з Києва, то особливо цим «грішили» деякі керівники нашого МЗС. Вони частенько телефонували мені додому о 2-й годині ночі — о 3-й ранку й намагалися давати вказівки на кшталт «негайно відвідати МЗС Японії з того чи іншого питання та про результати зустрічей терміново поінформувати». У таких випадках я завжди говорив: «Ви не заперечуйте, якщо я почекаю, щоб керівники МЗС Японії хоча б покинулися та вийшли на роботу?».

Щодо журналістки з «Голосу України», то велике інтерв'ю, яке вона тоді взяла в мене, через кілька днів було опубліковано на шпальтах цієї газети під красномовним заголовком: «Від зорі до світанку». А з «Голосом України» й тією журналісткою, зокрема, у нас були встановлені в подальшому стабільні робочі контакти й співпраця, свідченням чого стала поява великої кількості публікацій про роботу й проблеми посольства. Пізніше, коли було заплановано на травень 1997 року візит у Японію Міністра закордонних справ України Г.Й. Удовенка, у ході якого, зокрема, було підписано Меморандум про створення Японського центру в Україні, я погодив із ним питання про те, щоб ця журналістка, яка вже була добре обізнана з роботою посольства, була включена до складу групи журналістів, що його мали супроводжувати. Одним словом, між Посольством України і «Голосом України» в роки моєї роботи в Токіо склалася плідна співпраця плідне співробітництво, що сприяло інформуванню нашої громадськості про українсько-японську співпрацю та підходи японської сторони до розбудови відносин із нашою державою. У зв'язку з цим хочу підкреслити, що «Голос України» публікацією матеріалів на своїх шпальтах допомагав посольству вирішувати деякі нагальні проблеми функціонування дипустанови, до яких він привертав увагу керівників МЗС і держави. Тож для того, щоб у 1996 році посольству було виділено відповідні кошти й ми нарешті переїхали в інше приміщення, залишивши будинок приватної японської компанії «Шіба корпорейшн», чимало зробило й це видання. Отже, після того, як посольство почало орендувати нове приміщення, було усунуто привід для подальшої компрометації нашої дипустанови через її тривале перебування «в приймах» цієї японської корпорації, про що неодноразово писали раніше російські журналісти. Саме цей факт використовували також, з уст «дружніх» російських ЗМІ, і деякі про-російські журналісти Японії, які постійно намагалися «докопатися» до умов перебування нашого посольства у згаданому приміщенні, за оренду якого ми, до речі, нічого не платили...

Однак знову хотів би повернутися до 22 березня 1995 року, коли було розпочато перший офіційний візит Президента України до Японії. Українська урядова делегація була розміщена в одному з престижних готелів Токіо «Нью Отані». На ранок 23 березня було заплановано робочий сніданок із представниками японської ділової сфери. Сніданок мав відбутись у ресторані, розташованому на 32-му поверсі готелю. Я прибув до готелю о 7:30 ранку, тобто за годину до початку заходу, і піднявся нагору. Вочевидь усе йде так, як і заплановано. До ресторану вже почали підходити співробітники МЗС Японії, які відповідали за протокольні заходи. Раптом під час моєї розмови з одним із них я відчув сильний поштовх у супроводженні гулу й уся зала «попливла» під ногами. Я зрозумів, що відбувається сильний землетрус. Весь персонал ресторану одразу кинувся до вікон. За ними

Зустріч Посла України з Головою Палати представників Парламенту Японії пані Дої
та вручення їй послання від Голови Верховної Ради О. Мороза

The meeting of the Ambassador of Ukraine with the President of the House of Representatives of the Japanese Parliament Ms. Doi and presenting with a message from the Chairman of the Verkhovna Rada O. Moroz

просліджував і я: ми дивилися на будинки, які були розташовані поруч із готелем, і бачили, що вони дуже сильно хиталися, але не руйнувалися. Наш готель — теж!

Я запитав одного співробітника МЗС Японії: а чому всі кинулися до вікон, а не стали ховатись під столи тощо? Він відповів: вони хотіли пересвідчитися, що навколишні будівлі не падають, додавши, що готель «Нью Отані» побудований з урахуванням відповідних антисейсмічних вимог, у зв'язку з чим він здатен витримати землетрус до 9-ти балів, а цей, що стався, додав він, значно слабкіший. Готель може бути зруйнований, сказав він, лише в тому випадку, якщо епіцентр землетрусу опиниться під самою будівлею... На щастя, подумав я, цього разу біда оминула нас...

А через кілька хвилин до ресторану зайшли японські підприємці та українська делегація на чолі з Л.Д. Кучмою. Незважаючи на землетрус, який щойно стався, зустріч проходила досить жваво, було обговорено чимало питань розвитку торговельно-економічного співробітництва між двома країнами, але тема землетрусу не сходила з вуст. Один із японських бізнесменів навіть зауважив, що це дуже хороший знак для Президента й України. «Дай Бог», — подумав я про себе...

Згадую, що за два дні до візиту в токійському метро релігійна секта «Аум сінріке» здійснила газову атаку, унаслідок якої 12 осіб загинуло, а кілька десятків отримали отруєння. І саме в дні візиту до Токіо нашого Президента — 22–23 березня — їх арештовували, а тому в японській столиці вживали досить суворі заходи безпеки.

А ще раніше, 17 січня того ж року, у місті Кобе, як відомо, стався один із найсильніших землетрусів магнітудою 7,3 за шкалою Ріхтера, який забрав тоді життя близько 6,5 тис. людей, а більше 300 тисяч залишилися без житла... Ось у такому не зовсім сприятливому для нас контексті відбувався перший візит до Японії другого Президента України.

23 березня 1995 року за участю Міністра закордонних справ України Г.Й. Удовенка відбулася довгоочікувана радісна подія — офіційне відкриття в Токіо Посольства України. Над будівлею замайорів жовто-блакитний прапор нашої держави. Сам же візит Президента відбувся успішно, особливо з огляду на те, що це був перший контакт на такому високому рівні між двома сторонами.

Під час візиту було закладено важливі політичні й економічні підвалини двосторонніх відносин між державами, а головним його підсумком стало підписання Президентом України Л. Кучмою та Прем'єр-міністром Японії Т. Муроямою Спільної заяви між Україною і Японією, яка визначала основні орієнтири на подальшу співпрацю між нашими державами. Слід також нагадати, що за більш ніж 20 років існування дипломатичних відносин між Україною та Японією відбулося три офіційних візити Президента України, один — Прем'єр-міністра та два візити — Голови Верховної Ради до країни «Сходу Сонця». Візит Президента України надав відчутного поштовху розвитку різноманітного співробітництва між двома державами в різних галузях.

А 30 червня — 1 липня того ж року в Києві побував із візитом Міністр закордонних справ Японії Ю. Ікеда. У березні 1998 року на додаток до свого попереднього візиту сюди в травні 1997 року, як Голова 52-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН, з офіційним візитом у супроводі начальника територіального управління МЗС посла І.М. Турянського Японію знову відвідав Міністр закордонних справ України Г.Й. Удовенко.

За роки моєї посольської місії було започатковано міжпарламентський обмін: так, у серпні 1997 року Київ відвідав Голова Палати радників Парламенту Японії Дзюро Сайто, якого прийняло вище керівництво нашої держави. У вересні того ж року в Україні побував новий Голова парламентської Асоціації японсько-української дружби Й. Хаясі, з яким відбулися мої зустрічі перед його поїздкою до Києва й після його повернення.

У рамках започаткованих японських програм технічного сприяння на стажуванні в Японії в 1996 році побував 51 український фахівець. Україну ж із метою ознайомлення з японським передовим досвідом то-

Зустріч Посла України з Головою Палати радників Парламенту Японії Дзюро Сайто
The meeting of the Ambassador of Ukraine with the President of the House of Councillors
of the Japanese Parliament Juro Saito

го року відвідало 58 японських експертів. Отже, було започатковано співпрацю й у науково-технічній сфері.

Розпочалися активні візити до Японії наших економічних делегацій та окремих представників — директорів українських промислових підприємств, одним із важливих позитивних результатів яких стало прийняття японською стороною 17 вересня 1995 року офіційного рішення щодо включення України до переліку держав, яким Уряд Японії надавав так зване торговельне страхування, або, інакше кажучи, експортні гарантії кредитів і приватних зовнішньоторговельних інвестицій. Таке важливе для нас рішення засвідчило високу довіру Японії до нашої держави як до надійного ділового партнера з великими можливостями. Згодом це рішення набуло більш конкретного змісту, відігравши велике значення в питаннях подальшої активізації фінансово-торговельного співробітництва між японськими корпораціями й українськими підприємствами та відповідними фінансовими організаціями двох країн.

На особливу увагу в цьому контексті заслуговує перший візит у Токіо на запрошення Голови українського комітету Японської Асоціації «Кейданрен» Д. Каваке влітку 1997 року великої представницької делегації Українського союзу промисловців та підприємців (УСПП) на чолі

з його керівником, головою української частини змішаної Міжурядової комісії з питань торговельної економічної співпраці з Японією при КМ України А.К. Кінахом, яку створив після відвідин Японії Президент України. Тоді уже було започатковано активне співробітництво низки наших вітчизняних підприємств із японськими корпораціями, зокрема із такими, як «Нісьо Іваї», «Сумітомо», «Марубені», «Міцуї», «Міцубісі», «Іточу» та ін., що входили тоді до десятки найпотужніших компаній світу.

Так, наприклад, корпорація «Нісьо Іваї» вже мала 5 проектів модернізації деяких українських підприємств, зокрема Запорізького металургійного комбінату «Запоріжсталь», на загальну суму близько 1,5 млрд дол. США. Було також підписано контракт на реконструкцію Одеського машинобудівного виробничого об'єднання «Оріон». Компанія «Міцуї» підписала контракт з «Укрнафтою» на реконструкцію Кременчуцького нафтопереробного комплексу на 200 млн дол. США, а компанія «Міцубісі» уклала контракт із «Білоцерковщиною» на реконструкцію деяких її виробничих потужностей, яким було передбачено закупівлю японського обладнання на суму близько 50 млн дол. США та придбання сировини на 10 млн дол. США. Корпорація «Марубені» брала участь у реконструкції низки українських підприємств і реалізовувала спільні проекти в галузі хімічної та нафтохімічної промисловості, у модернізації Запорізького металургійного комбінату. Через свої представництва у Бельгії та Німеччині вона закуповувала в Україні продукцію хімічної, нафтохімічної та металургійної промисловості.

Зустріч Посла України Михайла Дашкевича з керівництвом корпорації «Сумітомо»
The meeting of the Ambassador of Ukraine Mykhailo Dashkevych with executives of the corporation
«Sumitomo»

Могутня японська корпорація «Сумітомо», яка мала тоді загальний річний товарообіг із зарубіжними партнерами близько 150 млрд дол. США, також активно почала освоювати український ринок. Фахівці корпорації почали реалізовувати в Україні проекти будівництва кількох ліній оптоволоконного зв'язку, брали участь у модернізації гірничо-збагачувальних комбінатів у Кривому Розі та низки агропромислових комплексів. За 1996 рік товарообіг корпорації з українськими підприємствами склав майже 25 млн дол. США. Потім він продовжував зростати. А в 1998 році ця ж корпорація започаткувала у Києві діяльність філії свого європейського представництва «Сумітагро», у відкритті якого на запрошення президента «Сумітомо» й за погодженням із МЗС довелось взяти участь і мені. Перелік компаній, які вже тоді розпочинали активне співробітництво з українськими підприємствами, можна було б продовжити.

Ось чому українська економічна делегація на чолі з А.К. Кінахом, розпочавши переговори в «Кейданрен», була потім прийнята в усіх вищезгаданих корпораціях і провела з її керівниками змістовні й корисні переговори. А з «Кейданрен» керівник української делегації підписав Меморандум про співробітництво, що відкрило нові можливості для двосторонньої співпраці. Невдовзі голова «Кейданрен» Д. Каваке також відвідав Україну на чолі делегації японських підприємців.

За підсумками 1996 року товарообіг між двома країнами досягнув 244 млн дол. США, перевищивши майже на третину товарообіг попереднього до відкриття Посольства України в Токіо звітного 1994 року. Визнаю, що, звичайно, це не так багато з огляду на потенціал Японії, але необхідно враховувати те, що це був лише початок розвитку двосторонньої співпраці між нашими країнами, у процесі якого було закладено необхідні підвалини для ліпшого співробітництва між незалежною Україною та країною «Сходу Сонця».

Надаючи пріоритетного значення співробітництву саме з японським бізнесом, зокрема з найпотужнішими корпораціями, я вирішив тоді обов'язково організовувати щорічні зустрічі та переговори з їх керівниками, оскільки це приносило позитивні результати. З огляду на помітну активізацію торговельно-економічного співробітництва у різних галузях, у Києві в 1998 році було прийнято рішення щодо введення до штатного розпису посольства посади радника з економічних питань, яку, як я зазначив вище, посів економіст В.Є. Рябцев, що, на мою думку, також сприяло подальшому поглибленню економічних відносин між двома сторонами.

Докладало посольство зусилля і до започаткування співробітництва між двома країнами в галузі культури, хоча це було не так легко з огляду на те, що у відповідних творчих трупях і організаціях України не було необхідних коштів для здійснення гастрольних поїздок у Японію. Тому доводилося шукати японських спонсорів для організації таких виїздів, і часом це нам вдавалося... Усе ж на початку

1996 року в Японії побував колектив Київського театру опери та балету на чолі з народним артистом України А. Мокренком. Пізніше гастролі артистів цього театру в Японії стали регулярними, а їхні виступи завжди користувалися великим успіхом у японських глядачів. На початку листопада 1997 року тут побував із двотижневими гастрольями дитячий колектив Київського молодіжного театру «Ангели Чорнобиля» з виставою «Світло далекої зірки». Задум щодо підготовки вистави виявився не найкращим, оскільки в японських провінціях, де колектив здебільшого виступав, англійської майже не знали. Однак з урахуванням того, що наступного року колектив збирався їхати в Америку й виступити в ООН, таке рішення керівника цього театру можна було зрозуміти. Після прибуття ж колективу до Японії в одному з токійських будинків культури відбулося урочисте відкриття їхніх гастролей за участю посла України, представників японської громадськості, співробітників нашого посольства та членів їхніх сімей. Щодо подальших виступів у Японії юних київських артистів, то вони відбувались у вщерть заповнених залах і тепло сприймалися місцевими глядачами.

Зустріч Посла України під час його перебування в м. Хіросіма з головою та членами місцевого відділення Товариства японсько-української дружби

The meeting of the Ambassador of Ukraine during his stay in Hiroshima with the Chairman and members of the regional Japanese-Ukrainian Friendship Association

Хотів би окремо згадати про наші тодішні відносини з представниками посольства Росії, а також російськими журналістами. Так склалося, що від початку діяльності української дипустанови в Токіо, а то й раніше, усі вони займали в ставленні до Посольства України не завжди дружню позицію. Зокрема, російські журналісти (Агафонов та інші), які представляли в Токіо «Известия» та інші видання, постійно намагалися «залізти в душу» нашим деяким охочим до розмов співробітникам, весь час шукаючи в їхніх висловлюваннях чи діях якийсь

негатив, аби потім скомпрометувати їх у своїх публікаціях. Уже тоді їм стало відомо, що українська сторона не платить за оренду приміщення, тож це їх дуже заінтригувало. Будь-якою ціною вони хотіли вивідати, чому так сталося, що надала цій японській корпорації взамін українська сторона тощо.

Уже тоді я порадив своїм співробітникам, аби вони намагалися уникати відвертих розмов із представниками російських ЗМІ. Слід зауважити, що російські «писаки підкопалися» навіть до вручення мною Вірчої грамоти імператору. Ось як, наприклад, повідомили про це «Известия» на другий день (подано мовою оригіналу): «Как стало известно из информированных источников, вчера бывший сотрудник одного из российских посольств, только что назначенный Посол Украины Михайло Дашкевич вручил Верительные грамоты Императору Японии. Впрочем, это событие прошло здесь совсем не замеченным, так как о факте вручения Грамоты в дипкорпусе Токио ничего не знали»... Тобто російський журналіст, який підготував таку інформацію, пішов на відверту фальсифікацію, оскільки, як відомо, посольство за будь-яких умов надсилає відповідну вербальну ноту з інформацією про вручення послом Вірчої грамоти, у якій наголошено на бажанні посла встановити й розвивати стосунки зі своїми колегами з інших посольств, представлених у Токіо. Десь на другий-третій день це, до речі, зробило й наше посольство. Зауважу, що такий конкретний випадок перекручування фактів російськими ЗМІ не був поодиноким. Тоді вони часто вдавалися до нахабних та цинічних вигадок про діяльність нашого посольства, як це вони роблять і нині у своїх брехливих пропагандистських репортажах про так зване «вільне волевиявлення» мешканців Криму щодо приєднання до Росії, про нав'язану нам Росією війну на Сході України й регулярні відправки Москвою до Донбасу своїх численних т.зв. гуманітарних конвоїв, велика частина вмісту яких припадає на сучасну зброю та боєприпаси для проросійських бойовиків-терористів...

Пригадую, коли десь через тиждень після вручення Вірчої грамоти я наніс протокольний візит послу Росії Людвігу Чижову, який, до речі, мав українське коріння та був родом із Києва, запитав про не зовсім коректну поведінку представників російських ЗМІ, а також попросив його якось «приструнити» окремих журналістів, він відповів: «...у Росії свобода преси й ми на них не впливаємо»... Відтак я чітко зрозумів, що вказівки щодо всілякої компрометації української дипустанови в Токіо надходили з Москви...

Тоді, започаткувавши діяльність нашого посольства, ми стикалися з багатьма труднощами. Були певні проблеми також з орендою квартир для співробітників посольства, оскільки на ці цілі МЗС України виділяло недостатньо коштів, аби можна було орендувати прийнятне житло поблизу розташування нашої дипустанови, оскільки ціни на оренду нерухомості в цьому районі були досить високими. Однак нам

стало відомо про наявність у будинках організацій, що підпорядковувалися російському посольству, багатьох порожніх квартир. А тому, за попередньою домовленістю з Л. Чижевим мені вдалося поселити кількох наших співробітників за більш-менш низьку орендну плату в квартири будинку, що належав Торговельній місії при посольстві Росії. Проте під час згаданої протокольної зустрічі російський посол поставив вимогу звільнити ці квартири, посилаючись на вказівку від свого Центру. Слід зазначити, що саме в той момент між українською та російською сторонами відбувалися важкі й напружені переговори щодо розподілу закордонної власності колишнього СРСР, а Росія, як відомо, успадкувала в Токіо цілі містечка. У зв'язку з цим Київ не тільки не відмовлявся від своїх претензій на цю нерухомість, а й продовжував наполягати на передачі її частини для потреб Посольства України. Позиція ж Москви з цього питання була непохитною: вона не хотіла передавати нам у Токію жодного квадратного метра, вирішивши навіть виселити українців із тих квартир, за оренду яких, до речі, ми вчасно платили. З огляду на таку тверду позицію української сторони, Чижев, очевидно, злякався, що наші співробітники можуть залишитись у цих квартирах, не вносячи орендної плати, і запропонував мені виселити їх. Хотів би також наголосити, що під час тієї бесіди посол РФ навіть не натякнув на своє бажання, що зазвичай роблять у ході подібних зустрічей послів, надати якусь можливу допомогу чи пораду. Пригадую також, що після призначення у вересні 1996 року нового посла Росії до Японії О.І. Панова, із яким у мене встановилися непогані ділові й особисті стосунки, ставлення до української дипустанови суттєво змінилося на краще.

З великим задоволенням згадую мою зустріч із тодішнім послом Сполучених Штатів у Японії, колишнім віце-президентом США Уолтером Мондейлом. Під час нашої бесіди У. Мондейл повідомив, що він був «добре обізнаний» щодо інформаційної кампанії, яку проводили російські представники проти Посольства України. Він зокрема наголосив, що російська сторона робить це свідомо, оскільки вона не очікувала такого швидкого рішення Києва про відкриття посольства у такій дорогій столиці, як Токіо. Посол США запевнив мене також про «повне розуміння» проблем, із якими зіткнулася в Токіо українська сторона, і запропонував звертатися до нього особисто або до його заступника по допомозі в разі можливого виникнення якихось проблем. Ось так повів себе посол не зовсім тоді «братньої» до нас держави, на відміну від представника «братньої» Росії...

У цьому контексті з теплотою згадую також наступника У. Мондейла, колишнього спікера палати представників Конгресу США сенатора Томаса Фолі, з яким я також налагодив дружні контакти й співробітництво. Одного разу, у січні 1998 року, коли до Токіо прибув міжнародний екіпаж космічного корабля-шатла «Колумбія», на честь якого

американська сторона влаштувала протокольний захід, ми з послом Фолі виступили на ньому перед присутніми американськими, українськими й іноземними дипломатами, а також представниками японських організацій. Як відомо, до складу цього міжнародного екіпажу входив і перший космонавт незалежної України Леонід Каденюк та японський астронавт Дої. Наш космонавт відвідав тоді Посольство України, де з ним відбулася тривала дружня та досить цікава бесіда.

Зустріч Посла України з Послом США в Японії, колишнім спікером Палати представників Конгресу США, сенатором Томасом Фолі на прийомі з нагоди прибуття до Японії міжнародного екіпажу космічного корабля-шатла «Колумбія», до складу якого входив український космонавт Леонід Каденюк та японський астронавт Дої

The meeting of the Ambassador of Ukraine with the Ambassador of the USA to Japan, former Speaker of the United States House of Representatives, Senator Thomas Foley at the reception upon arrival in Japan of the international crew of space shuttle «Columbia», which included Ukrainian cosmonaut Leonid Kadeniuk and Japanese astronaut Doi

Посольство проводило також широку інформаційно-роз'яснювальну роботу серед японської громадськості з метою інформування її про Україну, наше співробітництво з Японією, про позицію нашої держави з питань відносин із НАТО, Російською Федерацією та з інших міжнародних питань. Мені особисто доводилося виступати перед студентами університету в Кіото, давати інтерв'ю низці японських видань. Щороку на річницю незалежності України в провідних японських ви-

даннях друкували мої статті, інші публікації про нашу державу та двосторонні українсько-японські відносини. Так, у квітні 1995 року я дав чимале інтерв'ю «Дейлі Йоміурі» — одній із найбільших англо-мовних японських газет. На запитання журналіста цієї газети «Що особисто мені, як дипломату, дала незалежність України?», я відповів: «При Радянському Союзі, як кадровому співробітнику Міністерства закордонних справ України, працюючи в посольствах СРСР за кордоном, мені б ніколи не пощастило дослужитися до посади посла Радянського Союзу, бо, як правило, коли вихідці з МЗС України відряджались на роботу до радянських посольств, то найвищою посадою, яку вони там займали, була здебільшого посада першого секретаря. Таку ж посаду займав і я в одному з радянських посольств». Я детально роз'яснив, що в системі української дипломатичної служби лише один Міністр закордонних справ України мав за радянських часів ранг Надзвичайного і Повноважного Посла СРСР та міг претендувати на таку ж посаду в одному з радянських посольств. Його ж заступники мали, як правило, ранги посланника, щонайбільше — першого класу. Японські журналісти зі здивуванням сприйняли мою інформацію та відповіли, що їм відомо про українців, які працювали радянськими послами. На це я відповів, що, дійсно, було декілька колишніх

Виступ Посла України на прийомі, влаштованому Послом США в Японії Т. Фолі на честь міжнародного екіпажу космічного корабля «Колумбія»

The speech by the Ambassador of Ukraine at the reception, hosted by the Ambassador of the USA to Japan T. Foley in honor of the international crew of space shuttle «Columbia»

вихідців з України, які працювали на таких посадах, але, підкреслив я, до того вони займали високі посади на партійно-комсомольській роботі в Україні, працюючи, зокрема, секретарями ЦК партії та комсомолу чи секретарями обкомів і, значно рідше, секретарями міськомів або великих райкомів. Але, додав я, таких прикладів було зовсім мало. Газета «Дейлі Йоміурі» повністю надрукувала мої роз'яснення на цей рахунок. У дипломатичному корпусі Токіо це інтерв'ю сприйняли з великою цікавістю. Але тодішній посол Російської Федерації Л. Чижов декілька тижнів після цієї публікації ходив «надутий» і всіляко намагався уникати зустрічей зі мною...

На завершення цих спогадів хотів би з повним на те правом і маючи для цього всі підстави відзначити, що протягом 1995–1999 років, коли на мою долю випала велика честь очолювати нашу дипломатичну установу в Японії, вона, у цілому, успішно виконувала ту місію, яку було покладено на неї керівництвом МЗС і держави. Безумовно, з низки об'єктивних причин не все вдалося реалізувати на той час, але з великою впевненістю мені хотілося б сказати, що співробітники посольства, які працювали під моїм очільництвом самовіддано й чесно, прагнули зробити все можливе, щоб у ті нелегкі для всіх нас роки був закладений міцний і надійний фундамент для майбутніх двосторонніх відносин України з такою могутньою державою, якою є Японія.

Я впевнений, що об'єктивний і позбавлений упередженості дипломат, який добре обізнаний зі станом та рівнем тогочасного співробітництва України з Японією і знає труднощі, які переживала в той період наша молода держава, із розумінням сприйме мій виклад перебігу основних тодішніх подій у сфері двостороннього українсько-японського співробітництва й мої оцінки. Водночас сподіваюся на те, що ті українські послы, які першими відкривали наші дипломатичні установи у зарубіжних державах, також із належним розумінням сприймуть цю мою розповідь і ті проблеми, із якими довелося мені й моїм співробітникам зіткнутися на початковому етапі діяльності нашої дипустанови, тим більше в такій країні, як Японія, яка суттєво відрізняється від інших держав. Вважаю за доцільне також повідомити, що мої особисті зусилля в розбудові двосторонніх відносин із Японією були оцінені Президентом нашої держави й керівництвом МЗС: мені, зокрема, було присвоєно найвищий дипломатичний ранг Надзвичайного і Повноважного Посла України, а також нагороджено орденом «За заслуги».

А наприкінці жовтня 1999 року, через 10 днів після мого від'їзду з Токіо, я прибув до Алжирської Народної Демократичної Республіки, куди був призначений також першим послом України в цій державі, розташованій у Північній Африці.

Але це вже зовсім інша історія, ще один важливий етап у моїй багаторічній роботі на дипломатичній ниві...